दैनिकं ई-संस्कृतवार्तापत्रम्
हिमसंस्कृतवार्ताः
हिमाचलप्रदेशस्य संस्कृतशिक्षकाणां नूतनः प्रकल्पः
himsanskritvartah
e-Sanskritnewspaper
नवा प्रेरणा नवोत्साहः
■ पृष्ठ-4 ■ वर्ष-3 ■ अङ्क-232
1
15.06.2024 शनिवासरः वि.सं. २०८० ज्येष्ठशुक्लनवमी आषाढः 2 प्रविष्टांशः
Website- www.himsanskritam.com Email-himsanskrit@gmail.com

स्वास्थ्यमन्त्री जगतप्रकाशनड्डा ह्यः स्वमन्त्रालयस्य वरिष्ठाधिकारिभिः सह गोष्ठिम् कृतवान्

हिमसंस्कृतवार्ताः - प्रवीण कुमारः
नूतनसर्वकारस्य गठनस्य प्रथमशतदिनेषु निर्धारितस्वास्थ्यलक्ष्याणां पूर्तये ह्यः स्वास्थ्यमन्त्री जगतप्रकाशनड्डा स्वमन्त्रालयस्य वरिष्ठाधिकारिभिः सह नवीनदिल्लीनगरे गोष्ठीम् कृतवान्। स्वास्थ्यमन्त्रालयस्य क्रियाकलापानां समीक्षां कुर्वन् सः जनान् गुणात्मकस्वास्थ्यसुविधाः प्रदातुं निर्देशं दत्तवान्। प्रधानमन्त्रिजन-आरोग्ययोजना अन्तर्गत स्वास्थ्यबीमाविस्तारविषये बलं दत्तवान्। स्वास्थ्यमंत्री टीकाकरणं, स्वास्थ्यम्, आपत्कालीनप्रबन्धनम् इत्यादिषु कार्यक्रमेषु प्रौद्योगिक्याः उपयोगे बलं दत्तवान्। तेन असंक्रामकरोगाणां वर्धमानस्य घटनायाः विषये चिन्ता प्रकटिता, स्वस्थ आहारस्य जीवनशैल्याः च विषये जागरूकतायाः विषये बलं दत्तम्। स्वास्थ्यमन्त्री तम्बाकूनियन्त्रणार्थं युवानां प्रति लक्षित-अभियानानां आवश्यकतां प्रकाशितवान्। सः असंक्रामकरोगाणां, तम्बाकू इत्यस्य हानिकारकप्रभावानाञ्च विषये जागरूकतां जनयितुम् आवश्यकतां बोधितवान्।

अमरीका-यूक्रेनदेशाभ्यां इटली देशे दीर्घकालिक सुरक्षा-सन्धिः विहिता

हिमसंस्कृतवार्ताः। अमरीका-यूक्रेनदेशाभ्यां ह्यः इटली देशे दीर्घकालिक सुरक्षा-सन्धिः विहिता। जी-7 शिखर सम्मेलनं विहाय देशस्य राष्ट्रपति जोबाइडेन, यूक्रेनदेशस्य राष्ट्रपतिः बोल्दोमिर जेलेंस्की च अस्मिन् सन्धौ हस्ताक्षरं कृतवन्तौ। अनेन द्वयोः देशयोः मध्ये सैन्य-उपकरण, प्रशिक्षण, युद्धाभ्यास सहैव सर्वेऽपि संभावित स्तरेषु सहयोगः वर्धयिष्यते।

जी-7 इति शिखरे सम्मेलने इटली देशं प्राप्तस्य प्रधानमन्त्रिणः नरेन्द्रमोदिनः भव्यं स्वागतम्

हिमसंस्कृतवार्ताः। जी-7 इति शिखरे सम्मेलने सहभागितां समाचरितुं इटली देशं प्राप्तस्य प्रधानमन्त्रिणः नरेन्द्रमोदिनः भव्यं स्वागतं समाचरितम्। तावत् प्रधानमन्त्री तत्र ग्लोबलसाउथ इति विकासजलवायुपरिवर्तनसन्निवेशोपक्रमेषु स्वीयं मन्तव्यं प्रस्तोष्यति। अवधेयं यत् जी-7 इति देशैः समं भारतस्य सुदृढाः सम्बन्धाः सन्ति। गतपंचवर्षतः भारतं प्रतिवर्षम् एतस्मिन् शिखरसम्मेलने सहभागित्वं भजते। भवद्भिः ज्ञेयं यत् जी-7 इति जगतः सप्त सुदृढ विकसितदेशानां समूहः अस्ति यस्य सदस्येषु कनाडा, फ्रांस, जर्मनी, जापान, ब्रिटेन, संयुक्त राज्य अमरीका सप्त देशाः सम्मिलिताः सन्ति। तावत् प्रधानमन्त्री मोदी तत्र इटली देशे जी-7 इति शिखर सम्मेलनात् पृथक् अनेकेषां देशानां नेतृभिः समं द्विपक्षीय उपवेशनानि अपि समाचरिष्यति। जी-7 इति शिखरसम्मेलने सहभागितां कर्तुं प्राप्तः प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी समाजिके संचारपटले अलिखत् यत् जी-7 इति शिखर सम्मेलने सहभागितार्थं अहम् इटली देशं प्राप्तवान्, वैश्विक नेतृभिः समं चर्चायां सम्मिलितुं समुत्सुकः अस्मि। अस्माकं लक्ष्यं सम्मिल्य वैश्विक समाह्वानानां समाधानम् अथ उज्ज्वल भविष्यार्थ अन्ताराष्ट्रिय सहयोग समेधम् अस्ति। तावत् इटली देशे जी-7 शिखर सम्मेलनस्य गत दिने समारम्भः संजातः। इटली देशे आयोज्यमानस्य एतस्य शिखरसम्मेलनस्य प्रथमे दिने राउण्डटेबल इति समूह विशेष सम्मेलनं समायोजितं गतम्। अत्रान्तरे इटलीदेशस्य प्रधानमन्त्री इटली देशस्य प्रधानमन्त्री पदासीना ज्योर्जिया मेलोनी इत्येषा अवोचत् यत् एतस्य शिखर सम्मेलनस्योद्देश्यं ऐक्य स्थापनं सम्मिल्य कार्याचरणमस्ति। अथ जी-7 इति सदस्य देशाः सम्मिल्य एव अग्रे सरिष्यन्ति उत्कर्षतां च प्राप्स्यन्ति।

वार्षिकी हजयात्रा गतदिनात् प्रारब्धा

हिमसंस्कृतवार्ताः। पंचदिवसीया वार्षिकी हज यात्रा अद्यारभ्य प्रारब्धा। प्रयाः विंशतिः लक्ष पर्यटकाः सऊदीअरबस्य मीनायां एकत्रिताः भवन्ति। भारतस्य पंचसप्तसहस्राधिक एकलक्षाधिक पर्यटकाः भागं गृह्णन्ति। एतेषु विंशतिः अधिक चत्वारिंशत् सहस्रोत्तर एकलक्ष पर्यटकाः हज कमेटी ऑफ इण्डिया इत्यस्य माध्यमेन तत्र प्राप्तवन्तः। तीर्थयात्रिणः यात्रायाः आरम्भः मक्कातः कृत्वा मीनायाम् एकत्रिताः भवन्ति। जनानां सुविधायै (हजसुविधा) इति दूरभाष यन्त्रः प्रदत्तः।

कुवैत देशे दुरापन्नायां अग्निकाण्डदुर्घटनायां मृत्युंगतानां पंचचत्वारिंशत् पार्थिवं शरीराणि स्वदेशे प्राप्तानि

हिमसंस्कृतवार्ताः। कुवैत देशे दुरापन्नायां अग्निकाण्ड दुर्घटनायां मृत्युंगतानां पंचचत्वारिंशत् भारतीयानां पार्थिवं शरीरं आदाय वायुसेनायाः एकं विशिष्टं विमानं कोचीन अंतर्राष्ट्रीयविमानस्थानकं प्राप्तवत्। पार्थिवशरीराणि कार्गो स्वागतक्षेत्रे स्थापितानि येन जनाः तेभ्यः श्रद्धांजलिं दातुं शक्नुयुः। विदेशराज्यमन्त्री कीर्तिवर्धनसिंहः, पेट्रोलियम्प्राकृतिकगैस राज्य मन्त्री सुरेशगोपी, केरलस्य मुख्यमन्त्री पिनाराई विजयन अथ तस्य सहयोगी राज्ये विधानसभायां विपक्षीय नेता वी.डी. सतीसन एवञ्च भाजपेति दलस्य प्रदेश अध्यक्षः के. सुरेन्द्रनः च श्रद्धांजलिं अयच्छत्।

सिक्किम-राज्ये अतिवृष्टयाः कारणात् भूस्खलनं अभवत्

हिमसंस्कृतवार्ताः। सिक्किम-राज्ये अतिवृष्टयाः कारणात् भूस्खलनं अभवत्। भूस्खलनस्य कारणेन मंगल- जनपदः विनष्टः यत्र न्यनातिन्यूनं षट् जनाः मृताः द्विसहस्रं पर्यटकाः च अवरुद्धाः जाताः। तीस्ता नद्याः जलस्तरस्य वर्धनेन संकलंग-क्षेत्रे पुरातनः लटकनसेतुः नवनिर्मितः वेली-सेतुः च जले

पतितौ। येन उत्तर-सिक्किम-राजस्य जोन्धु-प्रदेशेन सह महत्वूर्णः सम्पर्कः खण्डितः। मंगल- जनपदे अधिकारिणा हेम-कुमार-छेत्री इत्यनेन वृष्टया कारणात् जातस्य क्षतेः आकलनं कृतम्।

सुभाषितम्

शरदि न वर्षति गर्जति
वर्षति वर्षासु निःस्वनो मेघः।
नीचो वदति न कुरुते
न वदति सुजनः करोत्येव॥

भावार्थ- शरदऋतु में बादल केवल गर्जन करते हैं, लेकिन बरसते नहीं है और वर्षा ऋतु में जो बादल बरसते हैं वो गरजते नहीं। वैसे ही अधम मनुष्य केवल बोलता है, लेकिन (कार्य) करता नहीं है और उत्तम पुरुष बोलता नहीं, लेकिन (कार्य) करता है।

प्रतीकसाठ्ये मुम्बई

सामान्यज्ञानम्

प्र. भारतस्य प्रथमा महिला राष्ट्रपतिः का?
उत्तरम्- श्रीमतिप्रतिभासिंहपाटिलः
प्र. भारतस्य सर्वोच्चन्यायालयः अस्ति?
उत्तरम्- देहल्याम्
प्र. भारतस्य संविधानं कदा कार्यान्वितः
उत्तरम्- २६ जनवरी १९५०
प्र.भारतस्य प्रथमोपग्रहः कः
उत्तरम्- आर्यभट्टः
प्र. विश्वस्य सर्वोच्चशिखरं कः
उत्तरम्- माउंटएवरेस्टशिखरम्

शिवानी शर्मा, हिमसंस्कृतवार्ताः

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ताः दैनिकपत्रे व्याकरणात्मक-अशुद्धिनां कृते सम्बद्धाः पत्रकाराः लेखकाश्च उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः
हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम्
जसवां कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे कस्बा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः - १७७१११

पश्चिम बंगाल-असम-मेघालय-सिक्किम पूर्वोत्तर भारतस्य अन्येषु क्षेत्रेषु जूनमासस्य एकोनविंशे दिनाङ्के अतिवृष्टेः सम्भावना-ऋतुविज्ञानकेन्द्रम्

हिमसंस्कृतवार्ताः। ऋतुविज्ञानविभागेन उप-हिमालयीयः पश्चिमबंगः-असम-मेघालय-सिक्किम पूर्वोत्तर भारतस्य अन्येषु क्षेत्रेषु जूनमासस्य एकोनविंशे दिनाङ्के अतिवृष्टेः सम्भावनायाः अनुमानः कृतः। भारतीय ऋतुविज्ञानविभागानुसारम् देशस्य उत्तरभागेषु उष्णता निरन्तरं भविष्यति। झारखण्ड-बिहार उत्तर प्रदेश समेत्य उत्तर भारतस्य कतिपय भागेषु रक्तसंचेतना प्रकटिता। ऋतुविज्ञानविभागस्य वैज्ञानिका डॉक्टर-सोमा-सेनः उक्तवती यत् झारखंड-बिहार उत्तरप्रदेशे-रक्तसंचेतनाकारणेन उष्मावायोः प्रकोपः निरंतरं भविष्यति।

HPCM: दिल्ली-हरियाणाप्रदेशयोः मध्ये भवेत् सहमतिः, वयं जलं न निवारितवन्तः- मुख्यमंत्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः

हिमसंस्कृतवार्ताः - कार्यालयीय: प्रतिनिधिः। मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः अवदत् यत् हिमाचलस्य आवश्यकतां पूरयित्वा यत् जलं वर्तते तत् दातुं वयं सज्जाः स्मः। हिमाचलम् अस्य देशस्य भागः अस्ति। जलस्य निरोधस्य न्याय्यता नास्ति। हिमाचलतः गच्छत् जलं हरियाणामार्गेण गत्वा देहलीनगरं प्राप्तवान् अस्ति। अस्मिन् सन्दर्भे दिल्ली-हरियाणा-प्रदेशयोः परस्परं सहमतिः प्राप्तुम् आवश्यकता वर्तते।

सन्ध्यानुसारं हिमाचलसर्वकारः स्वदायित्वं निर्वहति। शुक्रवासरे दिल्लीनगरस्य एकदिवसीययात्रायाम् आगतः मुख्यमन्त्री मीडियाभिः सह वार्तालापं कुर्वन् एवम् उक्तवान्। अवधेयं वर्तते यत् दिल्ली सम्प्रति गम्भीरजलसंकटस्य सम्मुखीभवति। देशस्य राजधान्यां प्रचलति जलसंकटस्य कारणं हिमाचल-हरियाणा-प्रदेशयोः परस्परं दोषारोपणं भवति।

Bulk Drug Park: प्रचुरौषधवाटिकायां निजीसहयोगिनः न स्वीक्रियते

हिमसंस्कृतवार्ताः - शिमला। मुख्यमन्त्रिणः सुखविन्दरसिंहसुक्खोः अध्यक्षतायां ऊनामण्डलस्य हरोली विधानसभाक्षेत्रे प्रचुरौषधवाटिकायाः (बल्क ड्रग पार्क) स्थापनायाः प्रगतेः समीक्षायै उच्चस्तरीयसभा आयोजिता। मुख्यमन्त्री उक्तवान् यत् राज्यसर्वकारः अस्यां परियोजनायां रणनीतिकसहयोगी भविष्यति तथा च भारतसर्वकारस्य साहाय्यस्य अतिरिक्तं तस्य कार्यस्य समये एव सम्पादनार्थं अतिरिक्तनिधिः अपि उपलभ्यते। अस्य अर्थः अस्ति यत् इदानीं राज्यसर्वकारः अस्यां परियोजनायां निजीसहभागिनं न गृह्णीयात्। परियोजनायाः डीपीआर-मध्ये रणनीतिकसहयोगिनः व्यवस्था आसीत्। सः अवदत् यत् १९२३ कोटिरूप्यकाणां अनुमानितव्ययुक्ता एषा परियोजना ५७० हेक्टेयर भूमौ स्थापिता भविष्यति। अस्याः परियोजनायाः परिचालनव्ययः १० वर्षाणि यावत् राज्यसर्वकारः वहति इति अपि सभायां निर्णयः अभवत्। सुक्खुना उक्तं यत् बल्क ड्रग पार्क इत्यस्मिन् पञ्च एमएलडी क्षमतायुक्तः

सामुदायिक-अपवाह-उपचारसंयन्त्रं, (एफ्लुएंट ट्रीटमेंट प्लांट) ठोस-अपशिष्टप्रबन्धन-संयन्त्रम्, झञ्झानीरनिकासीजालं, साधारणविलयकभण्डारणं, पुनर्प्राप्तिः आसवनसुविधा, धारा उत्पादनसंयन्त्रम्, आधुनिकप्रयोग-शालापरीक्षणकेन्द्रं, आपत्कालीन-प्रतिक्रियाकेन्द्रं, महत्त्वपूर्णं तत्र भविष्यति। परिचालनलेखाकेन्द्रस्य उत्कृष्टताकेन्द्रस्य च सुविधा भविष्यति। एतदतिरिक्तं पादचालनमार्गः, भोजनालयः, अग्निशामकस्थानकं, प्रशासनिकखण्डम् इत्यादयः आधारभूतसंरचनाः निर्मिताः भविष्यन्ति, स्थलविकासकार्यमपि भविष्यति। सः उद्योगविभागाय निविदाप्रक्रियायाः त्वरिततां, किमपि प्रकारस्य बाधां दूरीकर्तुं, परियोजनां स्थले आनेतुं सर्वाः औपचारिकताः समये एव सम्पन्नं कर्तुं निर्देशं दत्तवान्।

मुख्यमन्त्रिणः कथनम् किम्?

मुख्यमन्त्री उक्तवान् यत् राज्यसर्वकारः प्रचुरौषधवाटिकां (बल्क ड्रग पार्कं) शीघ्रमेव सम्पन्नं कर्तुं प्रतिबद्धः अस्ति, यतः एतत् राज्यस्य महत्त्वपूर्णासु परियोजनासु अन्यतमम् अस्ति। इदं बल्क ड्रग पार्क राजस्वसृजनार्थं सहायकं भविष्यति, युनां कृते महत्त्वपूर्णान् रोजगारस्य अवसरान् च प्रदास्यति। उपमुख्यमन्त्री मुकेश अग्निहोत्री, उद्योगमन्त्री हर्षवर्धन चौहान, शिक्षामन्त्री रोहितठाकुरः अपि अस्याः परियोजनायाः कार्यान्वयनसम्बद्धान् बहुमूल्यान् परामर्शान् दत्तवन्तः।

शिमलानगरे १० वर्षेभ्यः परं तापमानं ३१ डिग्रीपर्यन्तं प्राप्तम्, अष्टजनपदेषु तापतरङ्गस्य प्रभावः

हिमसंस्कृतवार्ताः - शिमला। राजधान्यां शिमलायां शुक्रवासरे अधिकतमं तापमानं १० वर्षेषु ३१ डिग्री सेल्सियसः अभवत् । २०१४ तमे वर्षे पूर्वं जूनमासे अधिकतमं तापमानं ३१.४ डिग्री आसीत्। तप्ततापस्य मध्यं हिमाचलस्य ऊना, बिलासपुरं, हमीरपुरं, कांगड़ा, सोलनं, सिरमौरः, शिमला, मण्डी चेत्यादयः अष्टौ जनपदाः तापतरङ्गस्य ग्रहणे आगताः सन्ति। शुक्रवासरे राज्यस्य ९ क्षेत्रेषु अधिकतमं तापमानं ४० डिग्री अतिक्रान्तम्। समतलैः सह अधुना सूर्यः पर्वतेषु अपि अग्निम् प्रज्वलति। अधिकांशक्षेत्रेषु उष्णता जीवनं दुःखदं कृतवान् अस्ति। शुक्रवासरे राजधानी शिमलासहितं राज्यस्य सर्वे क्षेत्राणि तापेन दग्धानि आसन्। राज्यस्य सर्वेषु क्षेत्रेषु शुक्रवासरः अस्य ऋतोः उष्णतमः दिवसः आसीत्। धर्मशाला, ऊना, काङ्गड़ा, बिलासपुरं, हमीरपुरं, चम्बा, मनाली च वर्षद्वयानन्तरं जूनमासे सर्वाधिकपारस्य अभिलेखः अभवत्। हिमाचलस्य सर्वेषु क्षेत्रेषु जूनमासस्य १७ दिनाङ्कपर्यन्तं तापतरङ्गः निरन्तरं भविष्यति इति अपेक्षा अस्ति। अस्मिन् काले तापमानस्य अधिका वृद्धिः भविष्यति इति पूर्वानुमानम् अस्ति। जूनमासस्य १८ दिनाङ्कात् राज्ये मानसूनपूर्ववृष्टेः सम्भावना वर्तते। पाश्चात्यविकारस्य क्रियाकलापात् ऋतौ परिवर्तनस्य सम्भावना वर्तते। जूनमासस्य अन्तिमसप्ताहपर्यन्तं मानसूनः राज्ये प्रवेशं करिष्यति इति अपेक्षा अस्ति।

प्रदेशे ताममानस्य स्थितिः

क्षेत्रम्	अधिकतमं तापमानम्
नेरी	४६.७
ऊना	४३.६
धौलाकुआं	४३.२
बिलासपुरम्	४३.१
हमीरपुरम्	४१.८
काङ्गड़ा	४१.२
बरठीं	४०.९
सुन्दरनगरम्	४०.८
चम्बा	४०.४
मण्डी	३९.४
नाहनम्	३९.०
सोलनम्	३७.५
धर्मशाला	३७.०
शिमला	३१.०
मनाली	२९.२

१६ जूनतः १५ अगस्तपर्यन्तं हिमाचले मत्स्याखेटे पूर्णप्रतिबन्धः भविष्यति

हिमसंस्कृतवार्ताः - बिलासपुरम्। राज्ये सामान्यजलक्षेत्रेषु १६ जूनतः १५ अगस्तपर्यन्तं मत्स्याखेटे पूर्णप्रतिबन्धः भविष्यति। राज्यस्य मात्स्यिकीनिदेशकः प्रारक्षी च विवेकचन्देलः अवदत् यत् राज्यस्य सर्वेषां पञ्जीकृतमत्स्यजीवि-परिवारानाम् आजीविकायाः कृते मत्स्यं निरन्तरं प्राप्नुयात् तथा च जनानां कृते प्रोटीनयुक्तं पशुभोजनं प्रदातुं मत्स्यविभागस्य दायित्वम् अस्ति। अस्य उद्देश्यस्य दृष्ट्या प्रतिवर्षं मत्स्यविभागः सामान्यजलेषु जलाशयेषु च २ मासान् यावत् मत्स्यग्रहणे पूर्णप्रतिबन्धं करोति, येन प्राकृतिकरूपेण प्रजननशीलमत्स्यानां विविधाः प्रजातयः सफलतया प्रजननं कर्तुं शक्नुवन्ति तथा च विभिन्नेषु जलक्षेत्रेषु प्राकृतिकरूपेण प्रजननं कर्तुं निर्वाहितः भवतु।

निरीक्षणदलानि निर्मितानि, उड्डयनदलानि च मत्स्याखेटे दृष्टिः स्थास्यन्ति

अस्मिन् वारणकालस्य मध्ये सम्पूर्णे राज्ये सामान्यजलस्रोतेषु कस्यापि प्रकारस्य मत्स्यग्रहणस्य, सामान्यजलजातीनां मत्स्यजातीनां विक्रयणं आयातं च पूर्णतया प्रतिबन्धः भविष्यति। अस्य प्रतिबन्धस्य समये प्रभावी करणाय विभागेन विस्तृताः व्यवस्थाः कृताः, यस्य अन्तर्गतं विभागेन राज्यस्य मुख्यजलाशयानां विभिन्नेषु विभागेषु अवैधमृगयाम् अवरुद्ध्य विविधानि निरीक्षणदलानि निर्मितानि सन्ति तथा च उड्डयनदलानि मार्गेण निरन्तरं निरीक्षणं करिष्यन्ति येन सुनिश्चितं भवति यत् न मृगयायाः ज्ञापनं भवति सर्वप्रकारस्य अवैधमत्स्यपालनस्य प्रतिबन्धः कर्तुं शक्यते।

कारावासस्य, दण्डस्य च व्यवस्था अस्ति

यदि अस्मिन् काले कोऽपि मत्स्यग्रहणे दृश्यते तर्हि नियमानुसारं दण्डः ६ मासपर्यन्तं कारावासः अथवा ३०० रुप्यकाणां तः १००० रुप्यकाणां दण्डः वा उभयम् अपि भवितुम् अर्हति। यदि कोऽपि नागरिकः नियमानाम् अवज्ञां करोति तर्हि हिमाचलप्रदेश-मत्स्यपालनकानून-१९७६, हिमाचलप्रदेशमत्स्यपालननियम-२०२० इत्येतयोः अनुसारं दृढा कार्यविधिः क्रियते।

सम्प्रति प्रायः ११ सहस्राणि मत्स्यजीविनः सन्ति

सम्प्रति राज्यस्य गोबिन्दसागरः, पोङ्गजलबन्धः, चमेरा,कोलबन्धः, रञ्जीतसागरः च इति ५ जलाशयेषु ५००० तः अधिकाः मत्स्यजीविनः नियमितरूपेण मत्स्यग्रहणं कुर्वन्ति तथा च एतेषां जलाशयानाम् कुलक्षेत्रं ४३७८५ हेक्टेयर अस्ति एतदतिरिक्तं राज्ये ६००० तः अधिकाः मत्स्यजीविनः विभिन्नेषु मुख्यनदीषु तेषां सहायकनदीषु च मत्स्यग्रहणम् कुर्वन्ति ।

'काङ्ग्रेसः यदि देहरां जनपदं करोति तर्हि अहं तस्य नामपत्रे निर्वाचनं स्पर्धयितुं सज्जः अस्मि'- रमेश धवाला

हिमसंस्कृतवार्ताः - देहरा। पूर्वमन्त्री भाजपानेता च रमेशधवाला उक्तवान् यत् अहं राजनीतिषु हुतात्मा न अभवम्, अहम् अद्यापि क्षेत्रे एव अस्मि। यदि काङ्ग्रेससर्वकारः देहरां जनपदं करोति तर्हि सः काङ्ग्रेसस्य नामपत्रेण देहरातः निर्वाचनं कर्तुं सज्जः अस्ति। सः अवदत् यत् तथापि सः मुख्यमन्त्रिणा सह अस्य विषयस्य विषये न सम्भाषितवान्। धवाला इत्यनेन उक्तं यत् १९९८ तमे वर्षे यदा सः स्वतन्त्रः अभ्यर्थीरूपेण विजयं प्राप्तवान् तदा देहरां जनपदं कर्तुं प्रतिज्ञां कृतवान्, परन्तु तत् पूर्णां कर्तुं न शक्तवान्। सः अवदत् यत् केचन काङ्ग्रेसनेतारः काङ्ग्रेसपक्षे सम्मिलितुं तस्य समीपं गतवन्तः। सः देहरातः निर्वाचनं कर्तुं सज्जः अस्ति यदि काङ्ग्रेसः निर्वाचनघोषणापत्रे देहरां जनपदं कर्तुं तस्य वचनं समावेशयति, अन्यथा याचनाः स्वीकरोति अपि च नामपत्रं ददाति तर्हि सः निर्वाचनाय सज्जः अस्ति। पूर्वमन्त्री उक्तवान् यत् सः सदैव देहरा-क्षेत्रस्य विकासाय समर्पितः अस्ति तथा च जनानां इच्छां देहरा-नगरस्य विकासं च दृष्ट्वा सः काङ्ग्रेस-पक्षतः निर्वाचनं कर्तुं शक्नोति। धवाला १९९८ तमे वर्षे स्वतन्त्रप्रत्याशीरूपेण विजयं प्राप्तवान् आसीत्, तस्य मतेन राज्ये भाजपासर्वकारस्य निर्माणं जातम्। पूर्वमन्त्री रमेश धवाला होशियारसिंहस्य भाजप्यां समावेशं कृत्वा अधुना देहरातः भाजपाटिकटं दत्त्वा क्रुद्धः अस्ति इति विश्वासः अस्ति। शुक्रवासरे तस्य समर्थकाः तस्य निवासस्थानं धवालाम् आगच्छन्ति स्म। तदनन्तरमेव सः काङ्ग्रेस-नामपत्रेण निर्वाचनं प्रतिस्पर्धयितुं कथितवान् इति विश्वासः अस्ति।

संस्कृतस्य प्रासङ्गिकता अधिका : प्रो. चौधरी

पुस्तकप्रदर्शनीं विज्ञानप्रदर्शनीं च दृष्टुं दूरदूरात् आगच्छन्ति जनाः

हिमसंस्कृतवार्ताः- राघव नाथ झा, दरभङ्गा। संस्कृतविश्वविद्यालये उत्सवीये वातावरणे संस्कृतसम्भाषणस्य प्रतिभागिनः प्रशिक्षणं स्वीकुर्वन्ति। तत्रैव प्रशिक्षणस्थले संस्कृते एव रंगारङ्गकार्यक्रमाः प्रस्तुता अभवन्। तस्मिन् अभिनयः, एकाङ्किनाटकं, गीतानि च संस्कृतभाषायामेव प्रस्तुता अभवन्। अस्मिन् सम्पूर्णे कार्यक्रमे मुख्यातिथिरूपेण प्रो. वैद्यनाथचौधरी 'बैजू' उक्तवान् यत् अद्यतनकाले संस्कृतभाषायाः प्रासङ्गिकता अधिका अभवदिति। सः छात्राणां मार्गदर्शनं अपि कृतवान्। अध्यक्षीयसम्बोधनं कुर्वन् प्राचार्यः डॉ. महानन्दठाकुरः संस्कृतविश्वविद्यालये सञ्चालितम् आवासीयवर्गं ऐतिहासिकमिति उक्तवान्। इमां सूचनां प्रददात् पीआरओ निशिकान्तः, यः उक्तवान् यत् पुस्तकप्रदर्शनीं विज्ञानप्रदर्शनीं च दृष्टुं दूरदूरात् जनाः आगच्छन्ति। एतस्मिन्नेव मध्ये पटना-उच्चन्यायालयस्य एकः न्यायाधीशः सपरिवारं प्रशिक्षणवर्गस्य अवलोकनं कृतवान् तथा च दशपुस्तकानि अपि क्रीतवान्। अत्र क्षेत्रीयप्रशिक्षणवर्गस्य बौद्धिकसत्रे सम्बोधयन् के. एस. डी. एस. यू, दरभङ्गा-कुलपतिः प्रो. लक्ष्मीनिवासपाण्डेयः उक्तवान् यत् समाजीकरणाय संस्कृतस्य आवश्यकता अस्ति। संस्कृतः गुणवान् राष्ट्रभक्तं च करोति। सः प्रशिक्षूणां बौद्धिकस्तरं उच्चं स्थापयितुं प्रेरितवान्। वर्गे कुलपतिः दीर्घकालं मानसिकचेतनायाः प्रगतिं सर्वेषां ध्यानं आकर्षितवान्। ज्ञापनीयम् यत् प्रशिक्षणं ६ जूनतः आरब्धं यत्र प्रातः पञ्चवादनात् रात्रौ दशवादनपर्यन्तं विविधविषयानां पाठनं क्रियते। प्रत्यक्षविधिना भाषाभ्यासः क्रियते, यः प्रतिभागिनां चिरकालं स्थिरं भविष्यति। अन्यतः, कर्मचारिणः अष्टमे दिने कार्यालयीयशब्दानां संस्कृताभ्यासं कृतवन्तः। डॉ. रामसेवकझस्य संयोजने दरबारहॉलमध्ये कर्मचारिणां कृते सञ्चालिते संस्कृतप्रशिक्षणवर्गे अष्टमे दिने कार्यालयीयशब्दानां संस्कृताभ्यासः कृतः। तस्मिन् टिप्पणीपुस्तिका, अङ्कनी, पुनःपूरणी, श्वेतकागदम्, मसिः, कर्त्री, पत्रभारः, सञ्चिका इत्यादीनां अभ्यासः कृतः। कार्यक्रमे प्रशिक्षणप्रमुखः डॉ. चन्द्रमाधवसिंहः, प्रशिक्षकः अमितकुमारः, डॉ. स्नेहलता, देव निरञ्जनदीक्षितः, डॉ. छविलालन्यौपाने, गोपालकृष्णः, मनीषकुमारः, डॉ. सुधीरकुमारः, डॉ. शशिकान्ततिवारी, अर्चनाकुमारी, डॉ. अभिषेकद्विवेदी, डॉ. रमेशकुमारझः, संगठनमन्त्री श्रवणकुमारः इत्येते दशप्रशिक्षकाः कार्यकर्तारः च प्रशिक्षणं सफलं कर्तुं अहर्निशं यतन्ते।

संस्कृतभारती-उत्तराञ्चलस्य प्रबोधनवर्गः

कण्वनगरीकोटद्वारे सम्पन्नः,डॉ. अरुणध्यानीवर्येण गिरीशतिवारीवर्यः संस्कृतसेवायै सम्मानितः

हिमसंस्कृतवार्ताः- कुलदीपमैन्दोला। कोटद्वार।

अस्मिन् वर्षे प्रबोधनवर्गस्य आयोजनं संस्कृतभारती- उत्तराञ्चलद्वारा कोटद्वारनगरे कृतम्। जूनमासस्य ५ दिनाङ्कात् आरभ्य सरस्वतीविद्यामन्दिरजानकीनगरे उत्तराखण्डस्य विभिन्नस्थानेभ्यः ६० शिक्षकाः प्रतिभागिनः च वार्तालापस्य वातावरणं निर्मीय समाजाय च संस्कृतं शिक्षितुं सन्देशं दत्तवन्तः। संस्कृतं विहाय विभिन्नविषयेभ्यः सहभागिषु अभियंतारः, शिक्षकाः, विद्युत्कर्मकाः, सेवानिवृत्ताः जनाः, अनेके योगस्य उपाधियुक्ताः जनाः च साधारणजनाः, शिक्षिकाः अपि अस्मिन् वर्गे संस्कृतभाषायां वक्तुं कौशलं शिक्षन्ति स्म। प्रबोधनवर्गस्य समापनसमारोहः आयोजितोभवत् यस्मिन् कण्वनगर्याः गणमान्यजनैः अपि भागः गृहीतः। समारोहे प्रास्ताविके प्रान्तमन्त्री गिरीशतिवारी अवदत् यत् १९८१ तमे वर्षे संस्कृतसम्भाषण-आन्दोलनेन २६ देशेषु दशकोटिजनानाम् संस्कृतस्य परिचयस्य कार्यम् अभवत्। 1996तः उत्तराखण्डेऽपि संस्कृतप्रचारस्य आरम्भः अभवत्, कोटद्वारे च संस्कृतभारत्याः वर्गरूपेण प्रचारः सन्देशः सम्भाषणं प्रारब्धम्। मुख्यातिथिरूपेण शैलेन्द्रविष्टः अवदत् यत् कोटद्वारस्य मालिनी, कण्वः, भरतः, भारतस्य च इतिहासः संस्कृतेन सह सम्बद्धः इतः एव अस्ति, अतः कण्वनगरस्य कोटद्वारस्य सौभाग्यम् अस्ति यत् अद्यत्वे अपि वयं संस्कृतसदृशां भाषां दर्शनं कर्तुं समर्थाः स्मः समाजे। विशेषातिथिः गब्बरसिंहविष्टः अवदत् यत् संस्कृतम् अस्माकं भारतस्य परिचयः अस्ति, भारतस्य अवगमने तस्य महत् योगदानम् अस्ति। १५ वर्षाणि यावत् निरन्तरं संस्कृतसेवां कुर्वती संस्कृतभारत्याः प्रान्तस्य अध्यक्षा श्रीमती जानकी त्रिपाठी अद्यत्वे अपि सर्वाः भाषाः संस्कृतेन स्थाप्यन्ते, संस्कृतमेव भारतस्य एकमेव भाषा प्राचीनाद् अद्यपर्यन्तं या सर्वत्र प्रसृता इति उक्तवती। तया उक्तं यत् अस्माभिः दैनन्दिनजीवने संस्कृतं स्वीकृत्य संस्कृतेन वक्तव्यं यतोहि एतेन सर्वे स्वसंस्कृतेः परिचिताः भवन्ति, मूल्यानि अपि प्रदाति। सा नूतनानां कृते दायित्वम् अपि घोषितम्। रा. इ. का. कण्वघाटी प्रधानाचार्यः रमाकांत कुकरेती कोटद्वारस्य नगराध्यक्षः एवं सिद्धार्थनैथानी नगरमंत्री, इतेन्द्रनैथानी कोटद्वारनगरसम्पर्कप्रमुखः एवं संतोषडोभालः कोटद्वारनगरमहिलाप्रमुखा तथा स्वातिकण्डवालः महाविद्यालयसम्पर्कप्रमुखः। श्री किशोरबिडालिया कोटद्वारनगरशिक्षण प्रमुखः तथा च डॉ. अर्पणरावत नगरमहिलासंपर्कप्रमुखा घोषिता। अस्मिन् वर्गे उत्तराखण्डस्य भाषासंस्थानात् सेवानिवृत्तेन डॉ. अरुणमोहन ध्यानीवर्येण संस्कृतभारत्याः प्रान्तमन्त्री गिरीशमहोदयः अपि संस्कृते विशेषसंस्कृतसेवायै सम्मानितः तथा च सहैव कविः रोशनबलूनी इत्यपि तिवारीवर्यं चातिथीन् छन्दप्रसून् इति पुस्तकं दत्त्वा सम्मानं कृतवान्। अरुणवर्येण संस्कृतेन सन्देशं प्रदत्तं यत् संस्कृतभारतीसम्भाषणरूपेण गृहं प्रति सम्प्राप्नोति, तदर्थं सर्वे कार्यकर्तारः धन्यवादं अर्हन्ति। अस्मिन् समये कण्वनगरीकोटद्वारे छात्राणां कक्षानुभवः अद्भुतः आसीत्, सन्तोषडोभाल, आशीष, हिमानी, नाजियाद्वारा च वर्गस्य अनुभवे कथितं यत् अस्माकं मुखे कदा संस्कृतम् आगतम् वयं न जानीमः परन्तु धाराप्रवाहरूपेण अधुना वयं वार्तालापं कर्तुं समर्थाः स्मः एतत् सर्वं वर्गस्य प्रभावः विद्यते। कुलदीपमैन्दोला वर्गस्य कथां सर्वेभ्यः कथयति स्म यत् उत्तराखण्डस्य विभिन्नजिल्हेभ्यः विभिन्नविषयेभ्यः यथा आङ्ग्लः, वाणिज्यं, चिकित्सां, अभियन्ता, शिक्षक, विद्युत्कर्मी, बालः, वृद्धा इत्यादयः प्रतिभागिनः एकसप्ताहं यावत् प्रातः सायं यावत् संस्कृतेन भाषन्ते स्म। कार्यक्रमस्य संचालनं रोशनगौडः कृतवान्। पंकजध्यानी सर्वेभ्यः आभारं प्रकटितवान्। कार्यक्रमे राज्यसंगठनमंत्री गौरव शास्त्री, विष्णु अग्रवालः, इतेन्द्र नैथनी, सिद्धार्थ नैथनी, सतीश देवरानी, पवनः, अरुणमिश्रः, दीपक कोठारी, प्राचार्यः मनोजकुमारकुकरेती, कोटद्वारपार्षद निरुबालाखन्तवालः, रंजना रावतः, गौरव नौटियालः, मणिकान्तः, श्रीकान्तः शभमः वृन्दा सामाजिकरूपेण गणमान्याः विख्यातविद्वांसः उपस्थिताः आसन्।

पत्रकारः रजतशर्मा उच्च न्यायालये काङ्ग्रेसनेतृणां विरुद्धं मानहानिप्रकरणं स्थापितवान्, निर्णयः आरक्षितः

हिमसंस्कृतवार्ताः,नरेशमलोटिया

वरिष्ठ-पत्रकारः रजतशर्मा शुक्रवासरे वरिष्ठ-काङ्ग्रेसनेतृणां जयराम-रमेशः, राष्ट्रीय-प्रवक्ता रागिनी-नायकः, पवन-खेडा इत्येतेषां विरुद्धं एक्स इत्यत्र पोस्ट् कृत्वा मानहानिप्रकरणं स्थापितवान्, निर्णयः आरक्षितः। प्रकरणस्य समाधानं कुर्वन् न्यायाधीशः नीना-बंसल-कृष्णायाः पीठः रजतशर्मा इत्यस्य अन्तरिम-राहत-आवेदनस्य विषये आदेशं आरक्षितवान्। समग्रः विषयः मूलतः काङ्ग्रेसस्य राष्ट्रियप्रवक्ता रागिनीनायक इत्यनया सह सम्बद्धः अस्ति।

रागिनीनायक इत्यनया रजतशर्मा इत्यस्य उपरि शो इत्यस्य समये दुर्व्यवहारस्य आरोपः कृतः

रागिनीनायक इत्यनया लोकसभानिर्वाचन-परिणामदिने जूनमासस्य चतुर्थे दिने एकस्य शो इत्यस्य समये रजतशर्मा इत्यस्य दुर्व्यवहारस्य आरोपः कृतः। रजतशर्मा इत्यस्य पक्षे उपस्थितः वरिष्ठः अधिवक्ता मनिन्दरसिंहशर्मा इत्यनेन अनुरोधः कृतः यत् तत्क्षणमेव एक्स-पोस्ट् अपसारयितुं निर्देशः दीयते यतः अन्तर्जालमाध्यमेषु पोस्ट् इत्यस्य उपस्थित्या रजतशर्मा इत्यस्य प्रतिष्ठायाः क्षतिः भवति।

काङ्ग्रेसनेतारः अस्य कार्यक्रमस्य एकं विडियो क्लिप् अन्तर्जाल-माध्यमेन वायरल् कृतवन्तः

मनिन्दरसिंहः अवदत् यत् काङ्ग्रेसनेतारः अन्तर्जालमाध्यमेषु शो इत्यस्य विडियोक्लिप् साझां कृतवन्तः, यस्मिन् अपशब्दभाषायाः प्रयोगः कृतः, परन्तु टीवी-माध्यमेन लाइव्-प्रसारितस्य कार्यक्रमस्य वास्तविक-दृश्येषु कोऽपि दुर्भाषः न प्रयुक्तः। तत्र तर्कः अपि आसीत् यत् काङ्ग्रेसनेतृभिः उपर्युक्तं पोस्ट् फेसबुक् मध्ये कृतं यत् घटनायाः षड्दिनानन्तरं 10जूनमासस्य सायं कालात्, यस्मिन् शर्मा इत्यस्य उपरि लाइव् टीवी इत्यत्र नायकस्य दुरुपयोगस्य आरोपः आसीत्। एतदेव न, तदनन्तरं पत्रकारसम्मेलनम् अपि अभवत्।

सेन्सेक्सः निफ्टी च नूतनशिखरयोः , सम्प्रति शेयरविपणौ त्रिदिवसान् यावत् स्थगितः भविष्यति, व्यापारः मंगलवासरे भविष्यति।

(हिमसंस्कृतवार्ताः - दिलीपः (नादौनम्) शुक्रवासरे शेयरविपणेन नूतनः अभिलेखः कृतः। यद्यपि व्यापारस्य अन्तिमे अर्धहोरे किञ्चित् न्यूनता अभवत् तथापि तावत्पर्यन्तं सेन्सेक्स-निफ्टी-योः सार्वकालिकं उच्चतमं स्तरं प्राप्तवन्तौ । सेन्सेक्सः ७७००० पारे आसीत्, निफ्टी अपि २३,५०० इति आकङ्कां स्पृष्टवान् । आयशर मोटर्स् इत्यस्य भागेषु सर्वाधिकं लाभः दृष्टः । सर्वाधिकं न्यूनता नेस्ले इण्डिया इत्यस्य भागेषु अभवत् । शुक्रवासरे निवेशकानां ३.१९ लक्षकोटिरूप्यकाणां लाभः अभवत् । बीएसई इत्यत्र कुल ३,९८० भागेषु २,२३९ भागेषु वृद्धिः अभवत् । एतेन सह ३ दिवसान् यावत् शेयरबजारे व्यापारः न भविष्यति।सुवर्ण-रजतौ वैश्विकप्रवृत्तेः अनुरूपं सुवर्णे ७० रुप्यकाणां न्यूनता अभवत् । सुवर्णस्य मूल्यं प्रतिदशग्रामं ७२,०८० रुप्यकाणि एव अभवत् । एकदिनपूर्वं तस्य मूल्यं प्रति १० ग्राम् ७२,१५० रुप्यकाणि आसीत् । एवमेव शुक्रवासरे रजतस्य मूल्ये अपि क्षयः दृष्टः । रजतस्य मूल्यं २५० रुप्यकैः न्यूनीकृत्य प्रतिकिलो ९०,७०० रुप्यकेषु समाप्तम्। परन्तु गुरुवासरे रजतस्य मूल्यं प्रतिकिलो ९०,९५० रुप्यकेषु समाप्तम् आसीत्।

।। श्रीरामायणकथा ।।

उत्तरकाण्डम्! (सप्तविंशः सर्गः) हनुमतः जन्मवृत्तान्तकथनम्

हिमसंस्कृतवार्ता, प्रदीपः
pradipnath997@gmail.com

ततः परं प्राञ्जलिः श्रीरामचन्द्रः विनीतवद् महर्षिम् अगस्त्यं वाक्यम् अब्रवीत् भगवन्! बालिनः रावणस्य च अतुलं बलम् आसीत् परन्तु तयोः बलं हनुमतः बलस्य समं नास्ति इति मम मतिः। हनुमति शौर्यं दाक्ष्यं बलं धैर्यं विक्रमः प्रभावश्च सन्ति। सागरं दृष्ट्वैव सीदन्तीं कपिवाहिनीं समाश्वास्य सः महाबाहुः योजनानां शतं लङ्घयित्वा लङ्काम् अगच्छत्। तत्र रावणान्तःपुरं पुरी लङ्का च तेन धर्षिता, सीता दृष्ट्वा सम्भाषिता सा च आश्वासिता। तत्र च तेन हनुमता एकेन हि सेनाग्रगाः मन्त्रिसुताः किङ्कराः रावणात्मजाः विनिपातिताः अभवन्। पुनः बन्धनात् विमुक्तेन तेन दशाननं भाषयित्वा पावकेन मेदिनी यथा लङ्का भस्मीकृता। युद्धे हनुमतः यानि कर्माणि मया दृष्टानि तानि कर्म्माणि तु यमस्य इन्द्रस्य कुबेरस्य विष्णोः वा न श्रुतानि। तस्य बाहुवीर्येण मया लङ्का वशीकृता, सीता लक्ष्मणः जयः राज्यं मित्राणि बान्धवाः च प्राप्ताः। वानराधिपतेः सखा हनुमान् यदि मम साहाय्यं न अकरिष्यत् तर्हि जानक्याः अन्वेषणम् अन्यः कः अकरिष्यत्। परन्तु वैरे समुत्पन्ने सुग्रीवप्रियकाम्यया हनुमान् किमर्थं बालिनं न अहन् इत्युक्ते अहं मन्ये यत् सः तदा आत्मनः बलं न विदितवान्। अतः हे महामुने! हनुमतः विषये यथातत्त्वं विस्तरेण मां ब्रूहि।

राघवस्य वचनं श्रुत्वा ऋषिः अगस्त्यः हनुमतः समक्षं वाक्यम् अब्रवीत् हे रघुश्रेष्ठ! यत् त्वं ब्रवीषि तत् सत्यम्। तस्य बले गतौ मतौ च अन्यः कश्चिदपि तस्य सदृशः न विद्यते। हे राम! पुरा मुनिभिः तस्मै शापः प्रदत्तः तस्मात् सः बली सन्नपि आत्मनः बलं सर्वं न वेत्ति। हे राम! बाल्ये तेन यत् कर्म कृतं तत् वर्णयितुं न शक्यम्। परन्तु तथापि यदि तत् श्रोतुं तव अभिप्रायः अस्ति तर्हि अहं वदामि। सुमेरुः नाम पर्वतः यत्र केसरी नाम तस्य पिता राज्यं पालयति स्म। तस्य भार्या अञ्जना यस्यां वायुः उत्तमम् आत्मजम् अजनयत्। तदा सा वराङ्गना अञ्जना तं वीरपुत्रं प्रासूत। ततः फलानि आहर्तुकामा सा अञ्जना गहनं वनम् अगच्छत्। तस्मात् एषः मातुर्वियोगात् क्षुधया च भृशार्दितः शरवणे कार्तिकेयः यथा भृशम् अरोदत्। तदानीं जवापुष्पोत्करोपमम् उद्यन्तम् आदित्यं दृष्ट्वा फललोभात् तम् आदित्यं प्रति सः उदपतत्। बालार्कं ग्रहीतुकामः बालार्काभिमुखः बालार्क इव मूर्तिमान् हनुमान् अम्बरमध्यगः प्लवते स्म। एतस्मिन् शिशुभावे हनुमति प्लवमाने देवदानवयक्षाणां महान् विस्मयः अभवत्। एषः वेगवान् वायुपुत्रः यथा अम्बरमुत्तमं क्रमते स्म तथा वायुः, गरुडः, मनः वा नास्ति। यदि अस्य शिशोः ईदृशः विक्रमः तर्हि यौवनं बलम् आसाद्य तस्य कियान् वेगः भविष्यति! ततः आत्मनः प्लवन्तं पुत्रं सूर्यदाहभयात् रक्षन् तुषारचयशीतलः वायुः तम् अनुप्लवते स्म। पितुर्बलात् सः शिशुः हनुमान् बसुसहस्रयोजनम् अतिक्रम्य भास्करं सम्प्राप्तः। एषः शिशुः, सः दोषं न जानाति इति मत्वा दिवाकरः तं न अदहत्।

श्रीराधाप्राकट्यतिथिः, राधामहिमा च

वैश्यकुले वृषभानुः इति नाम्ना कश्चन प्रसिद्धः राजा बभूव। सः सर्वसम्पदाभिः सुसम्पन्नः, सर्वधर्मपरायणश्च आसीत्। तेन 'कीर्तिदा' इति नामधेया अनिन्द्यसुन्दरी एका गोपकन्या परिणीता, या च सम्पूर्णशुभलक्षणैर्युक्ता, एवं प्रतप्तस्वर्णप्रभावत् कान्तिमती आसीत्। वृषभानुः महान् भक्तः आसीत्। कीर्तिदायाः तपोबलप्रभावात् तथा विनयपराकाष्ठागतस्य कारणात् तस्य राधिका इति नामिका कन्या जाता। भाद्रपदमासस्य शुक्लपक्षस्य अष्टम्यां तिथौ, मध्याह्नकाले, अभिजन्मुहूर्ते, अनुराधानक्षत्रयोगे कीर्तिदा राज्ञी राजचिह्नैः सुशोभिताम् एनां कन्यां प्रसूतवती। एतस्याः अङ्गप्रत्यङ्गादिकम् अत्यन्तं सुकुमारत्वं गतमासीत्, यस्माच्च चन्द्रमसः ज्योतिः निस्सरत् अवर्तत, यस्यां सौन्दर्यं त्रैलोक्ये हि अद्भुतं, सर्वदोषैः रहितञ्च आसीत्।ब्यथा सच्चिदानन्दघन परमात्मा श्रीकृष्ण नित्योऽस्ति, एवञ्च समये समये अस्मिन् भूमण्डले तस्य आविर्भाव- तिरोभावादिकं प्रचलति, तथैव प्रकारेण सच्चिदानन्दमयी भगवती श्रीराधापि नित्या वर्तते। वस्तुतः भगवतः हि निजस्वरूपशक्त्याः कारणतः सा भगवत्तः सर्वथा अभिन्ना, एवं काले काले लीलार्थं तस्याः अपि आविर्भाव-तिरोभावादिकं प्रचलति। सा लक्ष्मीरूपा, प्रकृतिरूपा, जगन्माता, महाशक्तिः च वर्तते। तस्याः रूपगुणलावण्यादिकं वर्णनातीतम्। श्रीराधायाः पूजां विना मनुष्यः श्रीकृष्णपूजायाः अधिकारी नैव भवति। अतः समस्तभक्तैः अवश्यं श्रीराधार्चना कर्तव्या। श्रीराधा भगवतः श्रीकृष्णस्य प्राणानाम् अधिष्ठात्री देवी अस्ति। अतः भगवान् एतस्याः वशीभूतः वर्तते। एषा भगवतः रासक्रीडायाः नित्या अधीश्वरी वर्तते। श्रीराधां विना भगवान् क्षणार्थमपि स्थातुं नार्हति। सा सम्पूर्णकामनानां राधनं (साधनं) करोति, तस्मात् सा देवी 'श्रीराधा' उच्यते। वृन्दावनपरिसरे अवस्थिता श्रीवृषभानुपुरी (बरसाना) अथवा 'ननिहालरावलग्रामः' इति राधाक्षेत्रत्वेन सुविख्यातम्। सर्वदा श्रद्धालवः भक्ताः 'राधे राधे राधे' इति नाम उच्चारयेयुः आत्मकल्याणार्थमिति, शुभम्।

असमप्रदेशीयः विज्ञानशिक्षकः, नारदोपाध्यायः

अरुणाचलमाहात्म्यम् (उत्तरार्धः) -९
पार्वत्या कृता अरुणाचलपरिचर्या

नन्दिकेश्वरः उवाच, "एवं एकाम्रतलवासिनः ईश्वरस्य गार्हस्थ्ये सहभागिनी देवी पक्वान्नैः विविधैः प्रजाः तर्पयामास। एकादा सा सन्ध्यासमये आम्रवृक्षस्य अधः आसीनं मुकुलीकृतलोचनं कृताञ्जलिं शिवं ददर्श। सा चिन्तितवती, "नूनं देवः अन्यां कामपि सौभाग्यशालिनीं स्त्रियं ध्यायन् स्यात्। देवेन 'भवत्यां मम प्रेम अस्ति' इति यत् महता वाण्या उच्यते तत् कदाचित् मिथ्यावचनमेव स्यात्। कथं पुरुषाणां मनसः कुटिला गतिः ज्ञातुं शक्येत्? 'भवत्या तपोभिः क्रीतः दासः अस्मि' इति उक्त्वा देवः मां वञ्चितवान् एव। एवं मादृशाः याः मूढाः नार्यः असमानानुरागेषु भर्तृषु यं सौभाग्यगर्वं वहन्ति सः लोकेषु परिहासायैव भवति।" "एवं चिन्तयन्त्याः देव्याः मुखं प्रणयरोषेण अग्निना तप्तमिव अलक्ष्यत्। तस्याः नेत्रयोः अश्रूणि आगतानि। सा चिन्तितवती, "मम सौभाग्यहीनत्वादेव देवः अन्यां कमपि स्त्रियं ध्यायन् अस्ति। तस्य सौभाग्यस्य प्राप्तये मया अन्यत्र गत्वा तपः तप्तव्यम्। यावत् देवस्य अक्षिणी निमिलिते स्तः तावदहं निभृतं यास्यामि। अन्यथा मां गम्यमानां दृष्ट्वा देवः उपरितनभाषितैः मां गमनात् वारयितुं प्रयतेत। इयम् अतिस्नेहशीला गङ्गा मम पुत्रौ वर्धयेत्। देवः अन्यस्त्रीपरायणः अस्ति अतः तस्य मम स्मरणमपि न भवेत्।"

"एवं निश्चयं कृत्वा देवस्य पार्श्वात् यथाप्राप्तदिशं सा प्रतस्थे। जया, विजया, मालिनी, चलावती, माल्यवती एताः तस्याः सख्यः तया वारिताः अपि ताम् अनुसरन्त्यः गमनं कृतवत्यः। बहूनि तीर्थाणि, गिरीन्, वनानि, सरितः, सरांसि च अतिक्रम्य ताः द्रविडदेशे सह्यपर्वतस्य उपत्यकां प्राप्तवत्यः। तदा देवी विजयाम् अभाषत्, "एषः नातिदूरे अष्टाभिः शृङ्गैः विराजमानः अरुणागिरिः लक्ष्यते। तस्य उपत्यकायां मनोहरारण्यैः आवृताः शान्ताः अतीव पावनाः तापसाश्रमाः दृश्यन्ते। तेषां दर्शनेन मम चित्तं नितरां प्रसीदति अतः वयं तान् आश्रमान् गच्छामः।"

"पर्वतस्य उपत्यकायां प्राप्तयां सा तत्र एकम् आश्रमं ददर्श। परस्परं वैरिणः काकोलूकाः शुकश्येनाः, मृगव्याघ्राश्च तत्र वैरं विस्मृत्य सौहार्देण वसन्ति स्म। तत्र उलूकाः शतरुद्रियस्य वायसः स्तोत्राणां, सारिकाः साममन्त्राणां पाठं कुर्वन्तः आसन्। तत्र व्याघ्रैः सह गावः अपि क्षेत्रेषु निर्भयं सञ्चरन्त्यः आसन्। तस्मिन् शोभने देशे तपस्यन्तं कञ्चन ऋषिसत्तमं सा ददर्श। सप्तपर्णवृक्षस्य अधः व्याघ्रचर्मस्य उपरि दर्भासनं स्थापयित्वा सः ऋषिः वीरासने उपविष्टः आसीत्। सः अरुणवर्णां जटां धारयति स्म। तस्य शरीरं भस्मचर्चितम् आसीत्। नासाग्रे दृष्टिं स्थापयित्वा हस्ते धृतां रुद्राक्षमालाम् अङ्गुलिभिः आवर्तयन् सः जपमग्नः आसीत्। तं मुनिवरं योग्यैः उपचारैः परिचर्य सा तम् अपृच्छत्, "पुण्यक्षेत्रेषु उत्तमः कोयम् अरुणाख्यः गिरिवरः? कः भवान् यदत्र तपः कुर्वन् अस्ति? सः उक्तवान्, "अहं गौतमाख्यः मुनिः अस्मि। मोक्षप्राप्तये अहमत्र शिवम् आराधये।" विजयामुखात् एषा साक्षात् उमा अस्ति इति ज्ञात्वा तां भूयोभूयः प्रणम्य सः मुनिः सप्रश्रयं तां स्वस्य उटजं नीत्वा फलमूलादिभिः सत्कृतवान्। जगतः मङ्गलाय तपसे उद्युक्तां तां सः शोणाद्रेः ज्योतिःस्तम्भरूपेण आविर्भावं तस्य महिमानं च यथाक्रमेण अश्रावयत्। सः उक्तवान्, "शोणाचलस्य पूर्वदिशि स्थलीश्वनाम्ना यज्ज्योतिर्लिङ्गं विराजते तत्स्थानं ब्रह्मविष्ण्वादिदेवैः निबिडं वर्तते। तत्र विक्षेपरहितं तपः कर्तुम् अशक्यम्। अतः प्रवालाचलनामकं गहनारण्यावृतं रहसि स्थितम् एतत् स्थानं मया तपसे चितम्। मम आश्रमस्य समीपे एव भवती स्वस्य आश्रमं निर्माय चिरं तपः करोतु।"

पार्वती तस्य अनुज्ञानुसारं स्वाश्रमं विनिर्माय तपः कर्तुं प्रारेभे। स्वस्य आश्रमस्य रक्षायै सत्यवती, काननवासिनी, शुभगा, धुन्धुमारी एतासां स्वशक्तीनां योजना तया चतसृषु दिक्षु कृता। पुनश्च सा तेजस्विनीं दुर्गां सर्वस्य वनस्य रक्षणाय आदिदेश। तदनन्तरं तपोचितं जटाभारं वल्कलं च धृत्वा सा तपश्चरणं कृतवती। प्रातःकाले सा पावन्यां कमलानद्यां मज्जनं कृत्वा रक्तकमलैः सूर्यम् अर्चयामास। अनन्तरं दर्भतिलाक्षतमिश्रेण नदिवारिणा सा देवर्षिपितृतर्पणं सम्पादयामास। वालुकामण्डलं कृत्वा तस्मिन् सूर्यमावाह्य तं कमलैः समभ्यर्च प्रदक्षिणं कत्वा गौरी तं सहस्रवारं प्रणनाम। अनन्तरं स्वयमेव एकं शिवलिङ्गं प्रतिष्ठाप्य आगमोक्तविधिना सा शिवम् आराधयामास।

सा कन्दमूलफलैः अतिथिपूजनम् अपि व्यदधात्। ग्रीष्मकाले पञ्चाग्निमध्ये अङ्गुष्ठाग्रेण सा अतिष्ठत्। पुनश्च शिशिरे हृदः शीतजले सा कण्ठं यावत् निमज्ज्य तिष्ठति स्म। आश्रममृगान् पादपानपि सा जलादिना पर्यतोषयत्। सखिभिः सह सा पञ्चाक्षरमन्त्रं जपन्ती अथवा स्तोत्राणि गायन्ती शिवं एकाग्रचित्तेन ध्यायन्ती सा शोणाचलस्य प्रदक्षिणां करोति स्म।

श्री अभिजित् तोडकर
abhitdkr9@gmail.com